

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND

PRAHA & EU
INVESTUJEME DO VAŠÍ BUDOUCNOSTI

Didaktický balíček č. 5

Trojské trumfy

pražským
školám

projekt
CZ.2.17/3.1.00/32718

JAPONSKO

doplňte

domácí úkol

napište

nápověda

laboratorní práce

prezentace

úkol na výběr

vyfoťte

DB = didaktický balíček

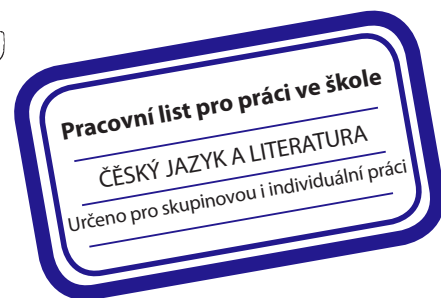
PL = pracovní list

PM = pracovní materiály

Členové realizačního týmu projektu:

Manažer projektu	Mgr. Radim Jendřejas (Trojské gymnázium)
Hlavní metodička	Mgr. Zuzana Venclíková (Trojské gymnázium)
Metodičky	Mgr. Ivana Motýlová (Trojské gymnázium)
	Mgr. Ada Hrstková (Trojské gymnázium)
	Mgr. Tereza Chýlová (Trojské gymnázium)
	Ing. Ludmila Horká (Trojské gymnázium)
Metodik	Ing. Lukáš Marek (Trojské gymnázium)
Odborné garantky	Mgr. Věra Bidlová (Botanická zahrada hl. m. Prahy)
	PhDr. Eva Vítová (Botanická zahrada hl. m. Prahy)
	RNDr. Milena Peterová (Zoo Praha)
Odborný garant	Mgr. František Tymr (Zoo Praha)
Výtvarnice projektu	Bc.A. Eva Göndörövá (Zoo Praha)

O japonské historii a literatuře má běžný Čech jen velmi mlhavou a útržkovitou představu. A přitom Japonsko svou exotickou krásou a odlišnou kulturou a tradicí dozajista přitahuje. Jak poznat Zemi vycházejícího slunce blíže? Navštívit japonskou zahradu v Troji, projít se po jejích pěšinkách s knížkou haiku v ruce, obdivovat bonsaje, přivonět k sakuře, složit si origami anebo se ponořit do textu japonské prózy a nasát atmosféru odlišného světa. Pokud jste si vybrali za svého prostředníka literaturu, můžeme začít.

Vyberte si, zda se chcete zabývat japonskou pohádkou, čist tradiční příběh z pera nositele Nobelovy ceny nebo deník očitého svědka výbuchu v Nagasaki.

Po přečtení textů se ve skupině shodněte na 5 adjektiv, která podle vás charakterizují Japonsko, Japonce a japonskou literaturu. Seznamte se se závěry ostatních skupin a diskutujte o nich.

Vyberte si, zda za domácí úkol zjistíte základní informace o japonském písmu a japonštině, o literatuře jednoho okamžiku, jak je označována literatura inspirovaná atomovým výbuchem, nebo o nositeli Nobelovy ceny za literaturu v roce 1994. **Udělejte si 10 poznámek tak, abyste si mohli v následující hodině vzájemně předat informace.** Čtvrtou alternativou domácího úkolu je pokus o japonský tušový obraz inspirovaný jedním z přečtených textů s krátkou obhajobou výtvarného pojetí.

[řešení viz Pracovní materiály](#)

1. Vylousujte si ve skupině 3 pojmy typické pro Japonsko a pokuste se je vysvětlit.

Šódži – okna s papírovými výplněmi

Tatami – silná podložka na podlahu, něco mezi kobercem a parketami (vyrábí se zvláštním způsobem „tkaní“ z rákosu, někdy bývá plněná rýžovou slámou, lem podložky je látkový, nejde srolovat, dobře izoluje a dokonce příjemně voní). Přeneseně podložka pro cvičení bojových sportů z různých materiálů.

Šamisen – tradiční strunný nástroj, dlouhokrklá japonská loutna se 3 strunami, rozeznívanými velkým trsátkem (korpus je někdy potažen kočičí kůží).

Go – strategická desková hra, nejstarší desková hra na světě, připomíná naše piškvorky. Go se hraje na desce zv. go-ban o rozměrech 19x19 průsečíků, proti sobě stojí černé a bílé kameny. Úkolem protihráčů je snažit se získat co nejvíce území a obklíčit co nejvíce protivníkových kamenů. Hra má 6 pravidel a na jejich vysvětlení stačí pouhých 5 min.

Sakura – japonská třešeň

Suši – jedno z nejznámějších japonských jídel z vařené rýže spojené speciální octovou omáčkou, která se dává do plátků mořské řasy nori. Na vrstvu rýže se nanese velmi tenká vrstvička pasty z křenu wasabi a na ni se pokládá okurka, mrkev, avokádo, na kousky nakrájený syrový či uzený losos, míchaná vejčička nebo kaviár. Výsledná vrstva se pak sroluje, vychladí, nakrájí na 2,5 cm silná kolečka a namáčí v různých omáčkách.

Bonsai – staré umění miniaturizace stromů, doslova přeloženo strom v misce, přesněji miniaturní strom pěstovaný v misce, který je bonsajovými technikami tvarován tak, aby navozoval iluzi starého stromu. Zahrnuje v sobě prvky pěstitelství i umění.

Saké – alkoholický nápoj. V Evropě název pro alkoholický nápoj kvašený z rýže, ale v Japonsku se vyrábí i z celé řady jiných zdrojů, například cykasů.

Kimono – tradiční japonský oděv, rovně střižená roucha tvaru T sahající po kotníky, s límcem a širokými, dlouhými rukávy. Kimono se váží kolem těla, vždy levou stranou přes pravou a upevněná širokým pásem nazývaným obi, který je obvykle vázán vzadu. Kimono se většinou nosí s tradiční obuví (především s dřeváky geta nebo sandály zóri) a „ponožkami“ s odděleným palcem – tabi.

Nô – tradiční japonské divadlo

Pavlovnice – Pavlovnice plstnatá (*Paulownia tomentosa*) je dekorativní strom původem ze střední Číny. Dorůstá výšky 15–20 m, má nápadné květy. Kvete ještě dříve, než se olistí – v dubnu a květnu. Na květ nasazuje rok předem a koncem léta vytváří charakteristická kulovitá poupata hnědé barvy s povrchem, který je jakoby potažen plstí. Květy jsou velké 5–6 cm, mají zvonkovitý tvar, barvu fialovou nebo nafialovělou, uvnitř se žlutým proužkováním a silně voní. Při odkvětu vyrážejí velké listy – řapík je dlouhý kolem 20 cm a listová čepel dosahuje délky 15–35 cm. Plody jsou hnědé, vejčité a kožovité tobolky, velké 2–4 cm, které dozrávají v srpnu až v říjnu. Uvnitř jsou četná drobná a křídlatá semena. Tobolky zůstávají na stromě dlouho neopadané, často až do příštího květu.

Gejša – profesionální společnice („gej“, tj. „umění“, „sha“, tj. „přítomnost“ nebo „společnost“. Gejša má za úkol bavit muže tancem, zpěvem či jiným uměním. Patří mezi typický a neodmyslitelný symbol Japonska.

TRADIČNÍ PŘÍBĚH Z PERA NOSITELE NOBELOVY CENY

2. Prečtěte si ukázky z povídky Tanečnice z Izu, kterou napsal J. Kawabata, a upřesněte své vysvětlení vylosovaných slov charakterizujících japonské reálie.

3. Tanečnice z Izu je komorní povídka v rozsahu asi 25 stran. Pokuste se ukázky z této povídky seřadit tak, aby děj dával smysl, a prodiskutujte ve skupině, o čem by příběh mohl být. Svůj odhad podpořte argumenty z textu.

...Stařenka z čajovny mě však hned zavedla do jiné místnosti, která se podle všeho obvykle příliš neužívala, protože v ní nebyly šódzí, okna s papírovými výplněmi. Pohlédl jsem z okna dolů a přede mnou se rozprostřelo tak hluboké údolí, že jsem ani nedohlédl na jeho dno... s. 8

...Všichni jsme vyšli do 1. patra nocležny a odložili zavazadla. Tatami i posuvné stěny pokoje byly staré a zašlé. Tanečnice přinesla zdola čaj. Když celá zrudlá přede mnou poklekla, ruce se jí tak třásly, že šálek poskakoval po talířku. s. 12

...Žena mezitím zničehonic prohodila: „To tmavomodré kimono se vzorkem kasuri, co má pan student, je opravdu pěkné, že?“ A pozorně si mě prohlížela. s. 12/13

...Rozrazil jsem prudce dřevěné okenice a vyklonil se z okna. Zdálo se mi, že úder bubnu se ke mně blíží. Déšť v závanech větru mě bičoval do hlavy. Zavřel jsem oči a napínal sluch: snažil jsem se rozeznat, kterými místy a kam se buben přesunuje. Vzápětí jsem zaslechl i drnkání šamisenu... Kdykoli jsem zaslechl úder bubnu, mé srdce se rozjasnilo. Tanečnice tedy stále ještě sedí na večírku. Sedí při hostině a tluče do bubnu... s. 14

Náhle z potemnělého prostoru lázně vyběhla ven ženská postava, postavila se na samý krajíček dřevěné plošiny u převlékárny, jako by se chystala skočit dolů, mávala pažemi a cosi volala. Byla úplně nahá, nedržela před sebou ani ručník. Byla to tanečnice. Při pohledu na to bílé nahé tělo s dlouhými štíhlými nohama, připomínající ztepilou pavlovnici, zalil mé srdce očistný pocit, zhluboka a s úlevou jsem si oddychl a šťastně se zasmál. Vždyť je to dítě... Nepřestával jsem se usmívat. s. 15/16

...Večer, zrovna když jsem hrál go s obchodním cestujícím, který po provinčních oblastech prodával ve velkém papírenské zboží, se v zahradě hotelu nečekaně ozvaly úder bubnu... „Přišli muzikanti!...“ Tak prosím, teď jste na tahu vy. Já jsem táhnul semhle, klepal papírník prstem na hrací desku gobanu a na nic než na hru neměl nejmenší pomyslen... Papírník nevěnoval muzikantům jediný pohled, probíral v duchu postavení kamenů na desce a hrál čím dál pozorněji. Dívky mezitím odklídily buben a šamisen do rohu pokoje a na šachovnici japonských šachů začaly hrát piškvorky. Já jsem mezitím prohrál partii, kterou už jsem vyhrával... s. 16-17

... „Potkalo vás nějaké neštěstí?“ „Ne, jen jsem právě dal někomu sbohem,“ odpověděl jsem mu zcela po pravdě. Bylo mi úplně jedno, že mě přistihl, jak pláču. Nebyl jsem schopen na nic myslet... Ani jsem nepostřehl, kdy moře zahalila tma. Byla mi zima a měl jsem hlad. Chlapec otevřel uzlík s jídlem, zabaleným do bambusové kúry, a nabídl mi ze svého. Dočista jsem zapomněl, že jím z cizího, a pustil se hladově do suši, válečků rýže balených v sušených mořských řasách. A pak jsem se zachumlal do chlapcova studentského pláště. Krásný a slastný pocit prázdnoty, který mě zaplavoval, mi dovoľoval zcela samozřejmě a prostě přijímat všechnu jeho laskavost... Uprostřed černočerné tmy jsem se hřál teplem chlapcova těla a dal volný průchod svým slzám... s. 31

1. Příběhy ze soudního prostředí byly vždycky oblíbené. I v Japonsku. Hlavním hrdinou těchto pohádkových příběhů je soudce Ooka, který stranil chudým a nevinným a který vyřešil i ten nejspletitější případ.

Podle klíčových slov, pravidel žánru a názvu příběhu se pokuste vymyslet 6. příběh soudce Ooky nazvaný Splacený dluh.

Lakomý majitel krámků Šingobei
Chudý student Čohei
Pronájem komůrky nad krámkem

Vůně tempury, smažené ryby v těstíčku
Cinkot měďáků
Hlad

Čohei odsouzen
Soud

2. Přečtěte si celý příběh a vyhodnoťte, nakolik jste se přiblížili originálu.

V jedné z úzkých uliček starého Eda žil chlapík zvaný Šingobei. Živil se tím, že na sezamovém oleji smažil ryby obalené v lehkém těstíčku z rozšlehaných vajec a mouky...

Šingobei měl krámk v přízemí svého domku. O zákazníky neměl nouzi. Chodili k němu lidé ze sousedství, náhodní kolemjdoucí i pocestní zdaleka...

Všechno, co si lidé povídají o skrblicích, se na něho hodilo jako ušité. Věřte tomu nebo ne, ale pro groš by si dal koleno vrtat. Prý byl dokonce tak lakomý, že když si zadřel třísku, hned si ji vytáhl a zapsal do knihy příjmů.

Jediné, po čem v životě toužil, bylo proměňovat měďáky ve zlatáky. Ty mu byly bližší než vlastní rodiče. Z lakomství se nikdy neoženil. Při představě, že by měl žít ženu a děti, se mu dělaly hrůzou mžitky před očima. A jen proto, že mu přibýly v pokladně další cinkavé penízky, přespával nepohodlně ve svém uzounkém krámku a komůrku v prvním poschodí pronajímal.

Jednoho dne pronajal skrblík komůrku studentu Čoheimu, který se učil krasopisu u proslulého mistra žijícího v sousední čtvrti. Čohei chtěl umět krásně psát, aby se mohl stát úředním písařem, a rozhodl se, že na to věnuje všechny úspory. Byl to dobrý nájemník, tichý a zdvořilý, a platil vždycky včas... Čohei vstával časně. Jak se rozednilo, umyl se u studny, napil se horkého čaje a dal se do práce. Rozetřel tuš, s chutí do ní namočil měkký štětec s bambusovým držátkem a začal malovat na bělostný papír znaky japonského písma, podobajícího se obrázkům. Když napsal každodenní úkol, odebral se k mistrovi, kde pokračoval ve studiu pod jeho vedením. Vracíval se až pozdě odpoledne, a to už se mu žaludek svíral hladem. Nedočkavě zhltnul svou denní dávku rýže a dal se znovu do práce. Často se cvičil v krasopisu až dlouho do noci.

Lakotný hostinský sledoval každý jeho krok. Nemohl mu sice nic vytknout, ale v duchu žehral na to, jak jeho podnájemník plýtvá tuší a papírem a opotřebovává drahé štětce. Pokládal ho za marnotratníka a povaleče a sotva mu odpověděl na pozdrav.

Jednou navštívil Čoheiho jeho spolužák Kamezo. Pocházeli z jedné vesnice, a měli si proto vždycky o čem povídat. „Máš taky pořád takový hlad?“ zeptal se Kamezo zničehonic svého přítele. „Ani se neptej,“ poznamenal Čohei. „Ale poslyš, na něco jsem přišel. Čekám s jídlem tak dlouho, až můj domácí začne smažit ryby na sezamovém oleji. Nabírám tyčinkami suchou rýži a vdechuji pěkně zhluboka nádhernou vůni tempury. Když dojím, mám pocit, že jsem spolykal všechny porce, které můj domácí osmažil. Počkej tady, za chvíli se do toho dá. Zvu tě na večeři. Bude rýže a k ní tolik vůně ze smažených ryb, kolik jen budeš chtít.“

Kamezo pozvání přijal a brzy se přesvědčil, že jeho přítel mluvil pravdu. „Tak dobře jsem se dlouho nenajedl... chci říct nenačichal,“ prohlásil po večeři spokojeně. Když se vracel domů, uctivě se Čingobeimu uklonil, jako by mu chtěl alespoň tak poděkovat za požitky z jeho ryb. Lakomec mu však ani neodpověděl, jen na něho vrhl nevraživý pohled. Jak by také ne! Vždyť ve svém krámku v přízemí vyslechl všechno, co si ti dva nahoře povídali. Zlostí byl celý bez sebe. Co se nastaral, aby ho nikdo z jeho zákazníků nepřipravil ani o zrnko rýže, a teď si nasadil zloděje do vlastního domu. To se na Čoheiho podívejme! zuřil Šingobei. Vypadá, jako by neuměl do pěti napočítat, ticho-šlápek jeden, ale je to zloděj. Přímo před nosem mi krade vůni z mé tempury a ještě si na ni pozve kamaráda. Taková drzost! Zbytek noci se neklidně převaloval na svém lůžku. K ránu se rozhodl. Buď zaplatí, nebo ho dám k soudu.

Když se ráno šel Čohei podle svého zvyku na dvorek ke studni umýt, starý lakomec se mu postavil do cesty a vyjel na něho: „Jsi mi dlužen deset měďáků! Koukej co nejdříve zaplatit!“

Student na něho vyvalil oči. „Jak to, pane domácí? Nájemné vám přece platím poctivě dopředu, jak jsme se dohodli.“

„Kdo ti řekl, že chci nájemné,“ rozkřikl se Šingobei. „Jsi mi dlužen za vůni mých ryb opékaných v těstíčku! Čicháš si ji k rýži celé tři měsíce, co tady bydlíš. Jen si nemysli, dobře jsem tě slyšel, jak sis to včera před kamarádem pochvaloval, a ještě jsi ho pozval, abys se taky zadarmo načichal.“

„Ale pane domácí, to přece nemyslíte vážně, kdo to jakživ slyšel, aby se platilo za vůni,“ bránil se student.

„Slyšel neslyšel, to mě nezajímá. Chci vědět, jestli zaplatíš.“

„Nezaplatím, kde bych na to vzal,“ bránil se Čohei.

„Když nezaplatíš, taky dobře. A potom půjdeš se mnou k soudu,“ křičel lakomec.

...

Lakomec přednesl u soudu svou stížnost a Ooka ji pozorně vyslechl. „Je pravda, že se vůně ze Šingobeiho smažených ryb line až do prvního poschodí?“ zeptal se Ooka.

„Ano, Vaše Milosti,“ zakotkala sousedka Awajaka.

„Mohl se jí tedy zde obviněný student načichat do sytosti?“

„To mohl, Vaše Milosti,“ přikývla rychle žena.

„To mi stačí... Je tedy zřejmé, že zde přítomný opékač ryb Šingobei mluví pravdu, jak to potvrdila svědkyně. Teď je řada na tobě, Čohei,“ obrátil se soudce ke studentovi. Čichal jsi vůni, která se linula z pánve tvého domácího, vždycky, když jsi jedl rýži?“

„Ano, Vaše Milosti, je to tak. Ale to přece není...“

„Odpovídej pouze na otázku,“ zarazil ho soudce. „Čichal jsi, nebo nečichal?“

„Ano, čichal,“ opakoval student svou odpověď.

„Nu tedy, vezměme to vše po pořádku,“ ujal se slova Ooka. „Ryby, pánev i olej patřily Šingobeimu. Je to tak? ... Z toho vyplývá, že i vůně je jeho.“ Při tomto Ookově výroku otevřeli všichni přítomní překvapením ústa a vzápětí to v soudním dvoře zahučelo jako v úle.

„Prosím o klid. Znamená to tedy, že student Čohei, bytem u pana Čingobeie v uličce U Kulhavé kočky, se provinil tím, že bez souhlasu majitele neoprávněně požíval vůni z ryb smažených v těstíčku. Jak je z celého případu zřejmé, byla to vůně opravdu vynikající.“

Pak soudce vážným hlasem prohlásil: „Odsuzuji zde přítomného Čoheiho, aby zaplatil svému domácímu Čingobeimu deset měďáků za vůni jeho tempury, kterou čichal tři měsíce, co u něho bydlel v nájmu.“

„Ale Vaše Milosti, kdo to kdy slyšel, aby se platilo za pouhou vůni z jídla?“ bránil se student.

„Máš u sebe deset měďáků?“ zeptal se stroze Ooka.

„Mám, ale...“

„Ukaž peníze,“ vyzval ho soudce.

Čohei sáhl do váčku a natáhl před soudce třesoucí se dlaň s deseti měďáky.

„Přehoď je z dlaně do dlaně,“ poručil Ooka. Čohei poslechl a peníze vesele zacinkaly.

„Dobře,“ kývl hlavou soudce a otočil se k Čingobeimu: „Viděl jsi ty peníze?“ zeptal se ho.

„Ano, Vaše Milosti,“ odpověděl žádostivě lakomec.

„Jsou to peníze studenta Čoheiho?“

„Ano, Vaše Milosti.“

„Slyšel jsi je zacinkat?“

Lakomec přikývl.

„Dostal jsi tedy zaplacení a tím je spor vyřízen. Můžete se vrátit domů.“

„Vaše Milosti, to bude omyl, zaplacení jsem nedostal,“ ohradil se rozčileně starý skrblík...

„Jak to?“ divil se soudce. „Čohei ti zaplatil za vůni tvých ryb cinkotem svých peněz. Co víc bys chtěl?“

V sále se ozval smích. Všichni se z Ookova rozhodnutí radovali. A Čingobei měl ze sporu s Čoheim takovou ostudu, že se musel odstěhovat do jiné čtvrti. A jestli je ještě živ, skrblí tam dodnes.

1. Napište, jakou máte představu o literatuře vztahující se k svržení bomb na Hirošimu a Nagasaki. Jak o tomto tématu psát? Popisovat hrůzné podrobnosti detailně? Nechat promlouvat fakta? Konstruovat smutné lidské příběhy?

2. Přečtěte si ukázky z knihy japonského lékaře Takaši Nagaie (1908–1951), který byl očitým svědkem atomového výbuchu. Pokuste se logicky seřadit názvy kapitol, z nichž jsou vybrány úryvky, a přiřadit úryvky k patřičným kapitolám. Některé kapitoly jsou zastoupeny 1 úryvkem, jiné několika.

[Hodiny, jež následovaly](#)

[Na pomoc](#)

[Den, kdy jsem ztratil polovinu svého srdce](#)

[Druhého dne](#)

[Příznaky a léky](#)

[Život je silnější](#)

[Zítřek může být šťastný](#)

Jednotlivé univerzitní budovy byly od středu výbuchu vzdáleny od tří set do sedmi set metrů. Dřevěné posluchárny byly v okamžiku převráceny, rozbity a začaly hořet. Ani jeden profesor nebo student to ostatně nepřežil, aby mohl celý průběh vyprávět... Z místností, jež byly z betonu a stály poněkud dále, podařilo se několika lidem, mezi nimi i mně, se zachránit... [Hodiny, jež následovaly](#)

Náhle se zablesklo a nastal otřes. Chvilinku jsem si myslel, že vybuchla bomba, a chtěl jsem se vrhnout na zem... ale nedostal jsem se k tomu: v okamžiku byla okna tlakovou vlnou vražena dovnitř a prudký vítr mě vyzdvihl a odnášel s očima široce rozevřenými. Úlomky skla poletovaly ve vzduchu jako listí ve vichřici. Ovládla mě jediná myšlenka: jsem ztracen. [Hodiny, jež následovaly](#)

Vyšplhala se po troskách, dostala se až k oknu – a naskytl se jí takový pohled, že se začala třást jako osika. Co se to jen stalo? Nerozuměla tomu. Přece ještě před několika minutami se tu dole pod oknem táhlo až k úžině město. Ale kam zmizelo? A kde jsou továrny, jejichž komíny chrlily bílý kouř? Z hory Inois, před nedávnem pokryté sytým zeleným porostem, je teď spousta obnažených rudých skal. Všechna zeleň, ať už listí nebo tráva, zmizela. Země je oloupena o svůj šat. A co se stalo s davem před nemocnicí? Pohlédla v tu stranu; náměstí před nemocnicí bylo pokryto vyrvanými stromy a mezi nimi ležely nesčetné nahé mrtvoly. Zakryla si oči rukama a vykřikla: „To je peklo! To je učiněné peklo!“ [Hodiny, jež následovaly](#)

Studenti prvního ročníku si klidně dělali poznámky. Neobvyklá latinská slova, jež se jim skvěla v sešitech, jim dodávala zdání, že jsou lékaři. A tu se rozlilo ono záření a nastal konec světa. Hlas profesora jim ještě dozníval v uších, nestačili se ani ohlédnout stranou nebo podívat vzhůru; tak jak byli, tak je rozdrtila těžká střecha. [Hodiny, jež následovaly](#)

Dne 9. srpna 1945 v 11.02 vybuchla z výšky 550 m nad středem čtvrti Urakami v Nagasaki atomová bomba. Tlaková vlna postupující rychlostí 2000 m za vteřinu, převrátila, rozprášila a rozmetala vše, s čím se setkala. Podtlak, který se utvořil uprostřed výbuchu, vsál vysoko do vzduchu trosky a konečně tato hmota zase padla k zemi. Horko 9000 stupňů spálilo vše, čeho se dotklo. Úlomky bomby padající jako déšť rozžhaveného kovu způsobily všude požáry. Mračno trosek pohltilo sluneční paprsky a vytvořilo úplnou tmu; asi za tři minuty mračno začalo klesat, jeho částčky se rozptylovaly a na místo katastrofy začalo znovu svítit slabé světlo. Asi 30 000 lidí bylo zabito a přes 100 000 bylo zraněno. Desetitisíce jiných lidí byly zasaženy atomovou nemocí, způsobenou radioaktivitou. Hned od začátku jsme dělali vše možné, abychom obětem pomohli. [Na pomoc](#)

Od výbuchu již uplynulo 20 minut. Celá čtvrť Urakami hoří velkými plameny. I střed nemocnice už to zachvátilo. Jediné východní křídlo podle pahorku je ještě nedotčeno. Nemáme už ani materiál, ani personál, můžeme jen

nechat požár růst podle libosti a dívat se na tu strašlivou podívanou: nazí lidé stále vrávorají, klopýtají a lezou po pahorku, prchající před tou vysokou pecí. Přešly kolem dvě děti táhnoucí otcovu mrtvolu. Mladá žena utíká a v náručí má dítě bez hlavičky. Dva starci ruku v ruce pomalu stoupají vzhůru. Na jiné ženě se náhle vzňaly šaty a skutálela se po svahu jako ohnivá koule. Na střeše kolem dokola obklopené ohněm tančí a zpívá muž, který zešílel... Nikdy za celý svůj život jsem se necítil tak bezmocný, tak maličký... [Na pomoc](#)

Měl jsem tehdy jakousi předtuchu o smrti Midori: nepřišla si pro mě, ačkoli fakulta byla jen kilometr od našeho domu. I kdyby se člověk vlekl, i kdyby se plazil, netrvalo by mu to déle než pět hodin. A já věděl: žena, jako je ona, třeba i raněná, dokud v ní bude jiskřička života, bude se snažit přijít za mnou... Třetího dne, když byly největší práce skončeny, vrátil jsem se domů. Z domu zbyla pouze hromada popele. Tam, kde byla kuchyně, jsem hned objevil ještě teplé, úplně spálené ostatky: to bylo vše, co zbylo z Midori; v blízkosti zářil řetěz růžence a její křížek. [Den, kdy jsem ztratil polovinu svého srdce](#)

Přistoupila ke mně vrchní sestra s letákem, které v noci shazovala letadla... Japonský národe, čti pozorně tento text! V Americe se podařilo objevit bombu, mnohem účinnější, než kterákoli dosavadní zbraň. V síle se jí vyrovná jen celkový náklad bomb, jež by naložilo 2000 obrovských létajících pevností. Přemýšlejte o tomto strašlivém faktu, za jehož pravdivost vám ručíme. Použili jsem této zbraně v Japonsku. Nevěříte-li tomu, zeptejte se, co jediná atomová bomba způsobila v Hirošimě. Ještě než zničíme atomovou bombou všechny vojenské zdroje, které vám umožňují pokračovat v této nesmyslné válce, žádáme vás, abyste zaslali Císaři petice, aby zastavil nepřátelství... [Druhého dne](#)

Tak tři hodiny po výbuchu nastávalo dávení a celková malátnost; během dne ještě vzrůstaly, až potom postupně zmizely. Počínaje třetím dnem se začaly projevovat zažívací potíže a v tomto případě nemocní umírali. Druhý týden se objevovalo krvácení způsobené poruchami krve. Většina trpících jim podlehl. Čtvrtý týden se projevil vážné poruchy způsobené ubýváním bílých krvinek, poruchy skoro vždy smrtelné. [Příznaky a léky](#)

K léčení spálenin se spíše než léky a injekce nabízely minerální prameny: rány se po nich zahojily průměrně za 24 dní, kdežto po léčích a injekcích za 38 dní. Koupele v minerální vodě prospívaly zraněným, i mně velmi pomohly. Prameny jsou jakousi přírodní lékárnou. [Příznaky a léky](#)

Kdysi rostl za naším domem obrovský jehličnatý strom. Jeho větve kryly skoro celý dům; říkalo se, že tu stojí tři sta let. Teď z něho zbývá již jen obrovský kmen. Přešly už dni a měsíce; i noci s blahodárnými dešti. Ale na něm už nikdy nevyrašil ani pupenec. U nohou mu však kvetla modrá květinka. [Život je silnější](#)

Pětiletá dcerka Kajano si něco pro sebe povídá a hraje si s hračkami: hlavičkou panenky, láhvemi, mísami a kouskem zrcátka, co našla na hromadě trosek. Musí si hrát stále sama, neboť všechny její kamarádky jsou mrtvy. „Měli jsme velký dům,“ vysvětluje. „A maminka mi dělávala koláče“. [Život je silnější](#)

Synek Makoto, který chodí do 4. třídy, se ptá: „A dají se atomy upotřebit k něčemu jinému než na bomby?“ „Ale samozřejmě, že to jde, můj malý. A dokonce mnoha způsoby. Když je necháme postupně pomalu vybuchovat, jejich energie bude pohánět lodí, vlaky, letadla... Nebude zapotřebí těžkých strojů a lidé budou žít šťastně... Ty a Kajano budete žít v atomovém věku.“ „V atomovém věku...“ zašeptal Makoto a usnul. [Zítřek může být šťastný](#)

NAGAI, Takaši. *Zvony Nagasaki. Deník oběti atomové bomby v Nagasaki*. Praha: Lidová demokracie 1957.

3. Označte pasáže, které byste z knihy nevybrali, a vysvětlete sousedovi proč. Na závěr napište, který úryvek na vás nejvíce zapůsobil.

Základní informace o japonském písmu a japonštině

- Japonština je jazyk, kterým mluví přibližně 130 milionů lidí.
- Japonština je aglutinační jazyk.
- Systém japonského písma patří k nejsložitějším na světě.
- Japonština používá kombinace čínských znaků (kandži) a dvě fonetické slabičné abecedy (hiragana a katakana), v některých případech i latinku (rómadži).
- Do slovní zásoby byla již od 5. století přejímána slova z čínštiny, v malém rozsahu z korejštiny. Od prvních kontaktů s Evropany (v 16. století) do japonštiny pronikají i výrazy z evropských jazyků (tzv. gairaigo), nejprve z portugalštiny a holandštiny a od reforem Meidži z němčiny, francouzštiny a angličtiny. V současnosti převažuje angličtina.
- Píše se bez mezer mezi slovy, znaky jsou uspořádány do sloupců, ve sloupci se píše shora dolů, sloupce jsou řazeny zprava doleva (z českého pohledu „odzadu“). Alternativně je možné znaky psát do řádku zleva doprava, řádky jsou řazené shora dolů (jako v češtině).
- Z grafického hlediska vychází současná podoba znaků z původního zápisu štětcem, protože původně psali Číňané i Japonci štětcem a tuší na papír, hedvábí apod. Ve znacích téměř nenajdeme výrazně zaoblené či klikaté tahy – psaly by se špatně nebo by se na podkladu tuš rozpila.
- Japonština rozlišuje 3 úrovně zdvořilosti promluvy na gramatické úrovni. Zdvořilost se vyjadřuje různými prostředky a jde o obecnou volbu výrazů podle toho, s kým nebo o kom mluvíme. Neomezují se tedy pouze na případy, kdy se přímo obracíme na respektovanou osobu, jako je tomu v českém vykání. Vzdálenou analogií je v češtině, kromě vykání a tykání, také rozlišování knižního, hovorového a vulgárního stylu.
- Rozeznáváme tyto úrovně zdvořilosti: zdvořilá řeč, uctivá řeč, skromná řeč. Kromě těchto různých úrovní zdvořilosti existuje i úroveň prostá (tj. bez použití zdvořilostních prostředků) a důvěrná.
- Je dobré vědět, že zvládnutí jazykové zdvořilosti je pro Japonce velmi důležité a Japonce jiného člověka posuzuje při prvním kontaktu právě z hlediska jazykové zdvořilosti.

Základní informace o literatuře jednoho okamžiku

viz níže poznámky k 3. ukázce

Informace o nositeli Nobelovy ceny za literaturu 1994

- Kenzaburó Ōe (*1935) je patrně nejvýznamnější japonský spisovatel po 2. světové válce. Po Jasunari Kawabatovi je druhým japonským nositelem Nobelovy ceny za literaturu, kterou obdržel roku 1994.
- Narodil se v odlehlé horské vesnici Ōse na ostrově Šikoku.
- V roce 1954 začal studovat na Tokijské univerzitě francouzskou literaturu. Byl silně ovlivněn Jeanem Paulem Sartrem, o jehož díle napsal disertační práci a s kterým se i později osobně seznámil při svých cestách po Evropě.
- Roku 1960 se oženil a navštívil Čínu, kde se sešel s Mao Ce-tungem. V šedesátých letech navštívil kromě Francie také Sovětský svaz. Politicky se angažuje na straně japonské levice.
- Narození mentálně postiženého syna roku 1963 změnilo jeho životní hodnoty i způsob psaní.
- Ve svých prvních povídkách a novelách zobrazil deziluzi poválečné generace japonské mládeže a hned si získal uznání kritiky. Jeho sloh byl naturalistický, nevyhýbal se tabuizovaným tématům. V 60. letech se v jeho dílech projevuje reflexe problematiky atomových zbraní. Zabývá se i záležitostmi ekologie.
- Roku 1994 mu byla udělena Nobelova cena za literaturu jako spisovateli, „který poetickou silou vytváří imaginární svět, v němž se život a mýtus spojují ve zhuštěný, otřesný obraz údělu člověka naší doby“ (citace z odůvodnění Švédské akademie).
- Po obdržení Nobelovy ceny prohlásil, že nastal konec beletrie a že tudíž i on po dokončení své trilogie Hořící zelený strom v roce 1995 přestane psát prózu. Přesto se na literární scénu ještě několikrát vrátil, když bylo potřeba reagovat na situaci v japonské společnosti.
- Výběrová bibliografie:
 - Kimjóna šigoto (1957, Podivná práce)
 - Šiša no ogori (1957, Pýcha mrtvých)
 - Šiiku (1958, Chov), povídka vyprávějící drsný válečný příběh o zajetí černošského letce v japonské vesnici.
 - Memuširi kouči (1958, Rvát výhonky a střilet mláďata), román o skupině dětí z nápravného ústavu pro mladistvé, kteří jsou za války evakuováni do horské vesnice, kde je s nimi krutě a bezohledně zacházeno.
 - Warera no džidai (1959, Naše doba), román, ve kterém autor pomocí sexuálních metafor vystihoval americkou okupaci Japonska.

- Sevuntín (1961, Seventeen), novela o dospívajícím středoškolákovi, který těžce hledá cestu ze své osamělosti.
- Okuretekita seinen (1962, Mladík, který se opozdil), román o chlapci, který snil o tom, jak bude čestně sloužit v císařské armádě a kterého zdrtil císařův projev o kapitulaci.
- Seiteki ningen (1963, Sexuální bytosti), novela o partě filmařů, která přijíždí do přímořského letoviska natáčet experimentální film.
- Ničidžó seikacu no bóken (1964, Dobrodružství všedního života), próza, ve které shrnul své myšlenky a dojmy z cest do ciziny.
- Kondžintenkina taikne (1964, Soukromá záležitost), román napsaný jako zpověď mladého muže, který netuší, jak zásadně se mu změní život v momentě, kdy mu žena porodí postižené dítě.
- Sora no kaibucu Augí (1964, Nebeská příšerka Aguí), novela s motivem šílenství.
- Hirošima nóto (1965, Poznámky z Hirošimy), protijaderná próza.
- Mannen gannen no futtobóru (1967, Fotbal z prvního roku éry Mannen), psychologické drama dvou bratří vracejících se po letech z města do svého rodiště zapadlého v lesích.
- Warera no kjóki o ikinobiru miči o ošiejo (1969, Nauč nás, jak vyrůst ze svého šílenství)
- Mizukara waga namida o nuguitamau hi (1972, Den, kdy sám otře mé slzy)
- Dóžidaji gému (1979, Současná hra), román líčící tajnou utopickou komunitu skrytou v horách ostrova Šikoku.
- Kózui wa waga tamašii ni ojobi (1973, Záplava sahá až k mé duši), povídka.
- Šósecu no hóhó (1978, Metody románu), eseje.
- Reincurí o kiku onnatači (1982, Ženy naslouchající dešťovému stromu), sbírka próz zamýšlejících se nad problémy moderní civilizace i nad postavením žen v ní.
- M/T to mori no fušigi no monogatari (1985, M/T a podivný příběh o lese).
- Nacukašii toši e no tegami (1987, Dopis letům, na něž rád vzpomínám), román.
- Sukuinuši ga nagurareru made (1993, Dokud Spasitel nedostane ránu), první díl románové trilogie Moeagaru midori no ki (Hořící zelený strom) odehrávající se ve vesnici odříznuté od světa v lesích.
- Jureugoku - Vaširéšon (1994, Kolébání – Vascillation), druhý díl trilogie.
- Ōinaru hi ni (1995, Veliký den), závěrečný třetí díl trilogie.
- Čúgarei (1999, Přemet).
- Nihjaku nen no kodomo (2003, Dvousetleté dítě).
- Sajónara, wataši no hon jo (2005, Sbohem, mé knihy), eseje.
- Do češtiny přeloženo:
- Mladík, který se opozdil, Odeon, Praha 1978, přeložila Vlasta Winkelhöferová,
- Chov, H+H, Praha 1999, přeložil Ivan Krouský, kromě povídky Chov je zde obsažen také román Rvát výhonky a střílet mláďata.
- Soukromá záležitost, Albatros Plus, Praha 2010, přeložil Michal Weber,
- Seventeen, Sexuální bytosti, Albatros Plus, Praha 2011, přeložil Michal Weber. ¹

K 1. ukázce:

- Napínavé detektivní příběhy ze soudního prostředí byly v Japonsku oblíbené už ve středověku. Prolínala se v nich skutečnost s fantazií a byla v nich vyjádřena touha prostých lidí po spravedlnosti a po tom, aby alespoň tam zvítězilo dobro nad zlem.
- Hlavní hrdina sbírky Příběhy o soudci Ookovi byl proslulý tím, že vyřešil i ten nejspletitější případ a že dokázal vyvrát nad všemi podvodníky, nadutými hlupáky, lakomci, zloději i zlodějčky. V roli soudce se řídil vlastním rozumem a citem.
- Ooka není vymyšlená postava, soudce tohoto jména v Japonsku skutečně žil. Jmenoval se Óoka Tadasuke (1677–1752) a byl to japonský samuraj ve službách tokugawského šógunátu, který zastával funkci starosty Eda (dnešní Tokio), šéfa policie, soudce a porotce. Byl uznáván jako neúplatný soudce v době, kdy Japonsko spravovala vojenská vláda šógunů, která podporovala mocné a bohaté rodiny. Ooka však byl na rozdíl od ostatních soudních úředníků nejen moudrý, nýbrž i spravedlivý, a měl pochopení i pro chudého člověka. Proto Japonci opředli jeho život legendou a učinili ho hrdinou mnoha příběhů. Dnes už nikdo neví, který příběh se opravdu stal a který je vymyšlený. ²
- Z Příběhů o soudci Ookovi si studenti mohou učinit představu o životě nejen ve starém Japonsku, ale i o tom, jaké je Japonsko dnes. Příběh Splacený dluh byl vybrán nejen proto, že je nejkratší, ale také proto, že v něm vystupuje chudý student, který je velmi motivovaný stát se písařem.
- Studenti mohou postavu soudce Ooka znát z televizní inscenace Československé televize Brno Rozsudky soudce Ooky (1988), v níž hrál hlavní roli M. Donutil.

¹ Podle http://cs.wikipedia.org/wiki/Kenzabur%C3%B3_%C3%93e – kráceno.

² Z předmluvy V. Hrdličkové ke knize Příběhy o soudci Ookovi.

K 2. ukázce:

- Jasunari Kawabata (1899–1972) byl prvním Japoncem, který získal Nobelovu cenu za literaturu (1968).
- Narodil se v rodině lékaře v Ósace, ale velmi brzy osiřel – než dosáhl 9 let, zemřeli mu oba rodiče, babička, u které pak žil, i sestra. Přestože při přebírání Nobelovy ceny ve svém projevu odsoudil sebevraždu, sám v roce 1972 dobrovolně ukončil svůj život z důvodů doposud ne zcela jasných. Zemřel na otravu plynem.
- Do literatury vstoupil ještě za studií ve svých dvaadvaceti letech.
- Za jádro svého díla považoval krátké stručné prózy, kterých napsal přes sto a které označoval jako „povídky na dlaň“. Usiloval v nich o vyjádření bezprostředního citového prožitku metodou náznakovosti a symboličnosti.
- Studoval klasickou japonskou literaturu, anglickou literaturu a literatury severské a pokoušel se nalézt soulad mezi domácí literární tradicí a evropským písemnictvím. Zajímal se o evropské avantgardní autory a překládal z angličtiny. Zabýval se také buddhismem, zejména během 2. světové války, kdy odmítl podporovat oficiální militarismus. V Japonsku se brzy stal velmi uznávaným spisovatelem a v letech 1945–1962 byl předsedou japonského PEN klubu. V šedesátých letech podnikl přednáškové turné v USA a zapojil se do kampaně odsuzující kulturní revoluci v Číně.
- Kawabatovo dílo je stylisticky a jazykově vytríbené, vyznačuje se atmosférou nostalgie, výraznou emocionalitou a důrazem na psychologii především ženských postav.
- Přestože jsou vybrané ukázky krátké, z textu povídky, která je naskenovaná v příloze PL, jsou všechny tyto znaky patrné.

K 3. ukázce:

- Bomba na Hirošimu byla svržena 6. 8. 1945, tři dny poté 9. 8. na Nagasaki.
- V prvních dvou až čtyřech měsících po shoení bomb zemřelo v Hirošimě 90 000–166 000 lidí a v Nagasaki 60 000–80 000, z toho v každém městě téměř polovina zemřela v prvním dni. Odhaduje se, že lidé kteří zemřeli první den, zemřeli v 60 % na ozáření nebo uhořeli v plamenech, ve 30 % zahynuli pod padajícími troskami a v 10 % z ostatních příčin. Během dalších měsíců vzrostl počet úmrtí na popáleniny a nemoc z ozáření způsobenou radiací. Z pozdějších pravděpodobnějších výzkumů vyplynulo, že 15–20 % zemřelo na ozáření, 20–30 % na popáleniny a 50–60 % z ostatních příčin.³
- Původními cíli atomového útoku bylo Kjóto, Hirošima, Jokohama a Kokura, nakonec byly vybrány Hirošima a Kokura. Před bombardováním zakryl Kokuru mrak, proto letadla zamířila k náhradnímu cíli, Nagasaki. Nagasaki bylo jedním z největších přístavů v jižním Japonsku a mělo velký válečný význam díky výrobě výbroje, lodí, armádního vybavení a jiných válečných materiálů. Bomba „Fat Man“ byla shozena do městské průmyslové části, ale dopadla téměř o tři kilometry dál do údolí Urakami.
- Šest dní po bombardování Nagasaki oznámilo Japonsko přijetí bezpodmínečné kapitulace a 2. září podepsalo kapitulací listinu – tím skončila 2. světová válka. Role atomových bomb v kapitulaci Japonska je sporná.
- Téma atomové bomby se objevilo v evropské literatuře např. u M. Durasové v knize *Hirošima, má láska* (zfilmováno spoluautorem A. Resnaisem 1959).
- Zajímavým evropským dokumentem vztahujícím se k atomovému výbuchu v Japonsku je kniha *Jasnější než tisíc sluncí* (1956), kterou napsal rakouský autor Robert Jungk. Je to dílo na pomezí literatury faktu a zachycuje osudy atomových vědců, kteří pracovali na vývoji atomové zbraně od roku 1942 v Los Alamos v rámci projektu Manhattan. Je to pohled na problematiku tzv. z druhé strany.
- V Japonsku se pro literaturu související s výbuchem v Hirošimě a Nagasaki používá termín literatura atomové bomby nebo literatura jednoho okamžiku. Zajímavé je, že knihy o atomové bombě nemohly oficiálně vyjít dříve než v r. 1951, kdy byla podepsána mírová smlouva s Japonskem a ukončena americká okupační správa. Navíc zprvu neexistoval ani znak japonského písma pro atomovou zbraň. V rámci tiskového zákona vydaného Američany bylo uvaleno embargo na všechny informace o atomové bombě. 30. srpna 1945 sice vyšla v novinách esej autorky Jóko Óta pod názvem *Záblesk jako na dně mořském* a s podtitulem Setkání s atomovým výbuchem, ale jen proto, že unikla cenzuře. Je to první literární text o katastrofě v Hirošimě. Krátce po výbuchu vznikala literatura spíše dokumentárního charakteru, texty mají podobu svědectví o události a píší je nejen spisovatelé. Příkladem je právě ukázka z knihy T. Nagaie v tomto PL.
- Takaši Nagai byl japonský lékař, specializací radiolog, který už před výbuchem onemocněl leukemií v důsledku své výzkumné práce v oboru ozařování. Zemřel v roce 1951 jako jedna z obětí atomového výbuchu v Nagasaki. Jeho manželka zemřela, jak je patrné z textu, při výbuchu, obě děti se zachránily, protože byly v té době u babičky. Nagaiův zdravotní stav byl velmi vážný, měsíc po výbuchu téměř zemřel, kněz mu již udělil poslední pomazání, ale jako zázrakem zůstal naživu. Od roku 1946 byl upoután na lůžko a své svědectví diktoval ošetřující sestře. Takto vydal 2 knížky, jejichž kombinací je výbor *Zvony Nagasaki*. Vyznáním byl katolík, což je další paradox spolu s Nagaiovým obdivem k radiologickému výzkumu. Bomba, která byla svržena na Nagasaki, nevybuchla nad průmyslovým centrem, ale ve čtvrti Urakami nad jediným katolickým chrámem v Nagasaki. Nagai si získal

3 Číslo převzata z www.wikipedia.org

v Japonsku díky svým postojům a faktické i morální podpoře zdravých i nemocných velkou popularitu, na poslední cestu ho doprovázel průvod dlouhý 5 km.

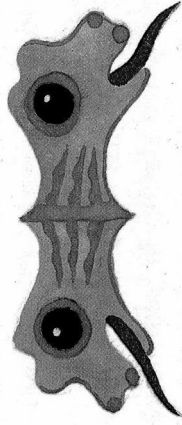
- Později už japonští spisovatelé nezachycují bezprostřední obraz atomové apokalypsy, ale zabývají se důsledky výbuchu ve vědomí a chování lidí. Jsou to spisovatelé, kteří zažili výbuch jako děti. Do této generační vlny patří např. povídky spisovatelky Kjóko Hajaši (*1930), velmi sugestivní je její povídka *Křišťálové sklo* inspirovaná osudem nagasackého skla. Rovněž Kenzaburó Óe (*1935), druhý nositel Nobelovy ceny za literaturu, se tématu atomové bomby věnoval v reportážní knize *Zápisky z Hirošimy*, 15svazkovém díle *Japonská literatura atomové bomby* a povídkovém sborníku *Budoucnosti, která nemůže nic vědět*.⁴

- Zajímavou souvislostí mezi japonským neštěstím v Hirošimě a Českou republikou je tzv. Atomový dóm Genbaku. Tato budova sloužila před válkou jako Obchodní a průmyslová komora a postavil ji český architekt Jan Letzel (1880–1925). Budova byla slavnostně otevřena 5. srpna 1915. Přímo nad touto stavbou vybuchla o 30 let později 6. srpna 1945 v 8 hodin 15 minut atomová bomba. Byla to jediná budova v epicentru výbuchu, která přestála atomovou apokalypsu. Jan Letzel se narodil v Náchodě, vystudoval UMPRUM v Praze a byl jedním z žáků profesora Jana Kotěry. Roku 1905 odjel pracovat do Káhiry a roku 1907 do Japonska, kde se oženil, dlouhodobě žil a postavil řadu staveb. Paradoxně právě Atomový dóm je jedinou stavbou, která se zachovala, neboť ostatní se staly obětí požárů v průběhu 2. světové války nebo zemětřesení. Pomáhal čs. legionářům z Ruska při jejich návratu do vlasti a v letech 1919–20 se stal dokonce zaměstnancem našeho konzulátu v Japonsku. V ČR jsou jeho dvě díla: secesní přestavba Hotelu Šroubek, dnes Evropa v dolní části Václavského náměstí a lázeňská jídelna Dvorana v lázních Mšené. Skupinky japonských turistů v Praze jsou často vidět, jak obdivují budovu Čs. aerolinek na rohu Revoluční ulice a Dvořákovým nábřežím u Štefánkovy mostu. Klenba kopule se totiž podobá Genbaku, jak Japonci říkají Atomovému dómu.

4 SOLDÁN, L. a kol. Přehledné dějiny literatury III. Praha: SPN 1997.

Splacený dluh

Který z příběhů o soudci Ookovi

si dnes vybereme? Třeba tenhle jistě ještě neznáte:

V jedné z úzkých uliček starého Eda žil chlapík zvaný Šingobei. Živil se tím, že na sezamovém oleji smažil ryby obalené v lehkém těstíčku z našlehaných vajec a mouky. Tahle pochoutka, které se říká tempura, se musí jíst hned, jak se vyloží z pánve. Voní tak lákavě, že se každému, kdo ji ucítí třeba i na dálku, začnou sbíhat sliny.

Šingobei měl krámek v přízemí svého domku. O zákazníky neměl nouzi. Chodili k němu lidé ze sousedství, náhodní kolemjdoucí i pocestní zdaleka.

Jen co je pravda! Šingobeiho tempura namočená do nakyslé omáčky se v ústech jen rozplývala. Proto byla také každý večer Šingobeiho pokladna plná. Byly v ní sice většinou samé měďáky a jen málokdy se mezi nimi zaleskl zlaťák, ale Šingobeimu, který peníze miloval nade všechno, zněl i cinkot měďáků jako rajska hudba. Byl, jak jste už asi pochopili, lakomec, jakému nebylo ve světě rovno.

Všechno, co si lidé o skrblicích povídají, se na něho hodilo

jako ušité. Věřte tomu nebo ne, ale pro groš by si byl dal ko-leno vrtat. Byl prý dokonce tak lakomý, že když si zadřel třísku, hned si ji vytáhl a zapsal do knihy příjmů.

Jediné, po čem v životě toužil, bylo proměňovat měďáky v zlaťáky. Ty mu byly bližší než vlastní rodiče. Z lakomství se nikdy ani neoženil. Při představě, že by měl živit ženu a děti, se mu dělaly hrůzou mžítka před očima.

A jen proto, aby mu přibýly v pokladně další cinkavé penízky, přespával nepohodlně ve svém uzounkém krámku a komůrku v prvním poschodí pronajímal. Nikdo u něho pro jeho skrblictví dlouho nevydržel, ale nový nájemník poměří neznalý se vždycky znovu našel.

Jednoho dne pronajal skrblik komůrku studentu Čohei-mu, který se učil krasopisu u proslulého mistra žijícího v sousední čtvrti. Čohei chtěl umět krásně psát, aby se mohl stát úředním písařem, a rozhodl se, že na to věnuje všechny úspory.

Byl to dobrý nájemník, tichý a zdvořilý, a platil vždycky včas.

Pravda, když uhradil, co na něm domácí žádal za pokojík, a koupil si tuš, papír a štětec, nezbylo mu už skoro nic na živobytí. Ale s tím si hlavu nelámal, záleželo mu hlavně na tom, aby se něčemu naučil. Spokojil se proto s jednou či dvěma miskami rýže za den.

Čohei vstával časně. Jak se rozednilo, umyl se u studny, napil se horkého čaje a dal se do práce. Rozetřel tuš, s chutí do ní namočil měkký štětec s bambusovým držátkem a začal malovat na bělostný papír znaky japonského písma, podobajícího se obrázkům. Když napsal každodenní úkol, odebral se k mistrovi, kde pokračoval ve studiu pod jeho vedením. Vracíval se až pozdě odpoledne, a to už se mu žaludek svíral

hladem. Nedočkavě zhltl svou denní dávku rýže a dal se znovu do práce. Často se cvičil v krasopisu až dlouho do noci.

Lakomý hostinský sledoval každý jeho krok. Nemohl mu sice nic vytknout, ale v duchu žehral na to, jak jeho podnájemník plýtvá tuší a papírem a opotřebovává drahé šetce. Pokládal ho za marnotratníka a povaleče a sotva mu odpovéděl na pozdrav.

Jednou navštívil Čoheiho jeho spolužák Kamezo. Pocházeli z jedné vesnice, a měli si proto vždycky o čem povídat.

„Máš pořád taky takový hlad?“ zeptal se Kamezo z ničeho nic svého přítele.

„Ani se neptej,“ povzddechl si Čohei. „Ale poslyš, na něco jsem přišel. Čekám s jídlem tak dlouho, až můj domácí začne smažit ryby na sezamovém oleji. Nabírám tyčinkami suchou rýži a vdechuji pěkně zhluboka nádhernou vůni tempury. Když dojím, mám pocit, že jsem spolykal všechny porce, které můj domácí osmažil. Počkej tady, za chvíli se do toho dá. Zvu tě na večeři. Bude rýže a k ní tolik vůně ze smažených ryb, kolik jen budeš chtít.“ Kamezo pozvání přijal a brzy se přesvědčil, že jeho přítel mluvil pravdu.

„Takhle dobře jsem se už dlouho nenajedl... chci říct nenáčichal,“ prohlásil po večeři spokojeně. Když se vracel domů, uctivě se Šingobeimu uklonil, jako by mu chtěl alespoň tak poděkovat za požitek z jeho ryb. Lakomec však na pozdrav ani neodpověděl, jen na mládence vrhl nevraživý pohled. Jak by také ne! Vždyť ve svém krámku v přízemí vyhledal všechno, co si ti dva nahoře povíдали. To byla voda na slach starého skrblika! Zlostí byl celý bez sebe. Co se nastal, aby ho nikdo ze sousedů nebo jiných zákazníků nepřipravil třeba jen o zrnko rýže, a teď si nasadil zloděje do vlastního domu.

To se na Čoheiho podíváme! zuřil Šingobei. Vypadá, jako by neuměl do pěti počítat, tichošlápek jeden, ale je to zloděj, že by takového pohledal. Přímou před nosem mi krade vůni z mé tempury, a ještě na ni pozve kamaráda! Taková drzost! Že se nestydí okrádat chudáka, jako jsem já. Nadřu se jako mezek, než se mi podaří dát nějaký měďák stranou. A on si zatím jen čmárá šetcem po papíře a považuje se u stolu, místo aby si poctivě vydělával na živobytí. Šingobei vytáhl malé dřevěné počítadlo, bez kterého se žádný obchodník v Edu neobešel, a začal sečítat, odčítat, dělit a násobit. Nepřestál, dokud nevypočítal, o kolik ho Čohei za tu dobu, co u něho bydlel, připravil. Výšlo mu to na deset měďáků.

Takových peněz, uhodil Šingobei zlostně pěstí do stolu. Když si představím, jak by se pěkně vyjímaly v mé pokladně! A já starý hlupák místo toho zadarmo živím takového povaleče.

Mezitím se už setmělo a Šingobei si šel lehnout, aby nemusel rozsvítit svíčku. Nemohl však usnout a zbytek noci se neklidně povaloval na lůžku. K ránu se rozhodl: Takhle to nechám! Buď zaplatí, nebo ho dám k soudu. A tam mu ukážou! Mě nikdo okrádat nebude. Nějaká spravedlnost přece musí být!

Když se ráno Čohei šel podle svého zvyku na dvorek ke studni umýt, starý lakomec se mu postavil do cesty a vyjel na něho:

„Jsi mi dlužen deset měďáků! Koukej co nejdříve zaplatit!“

Student na něho vyvalil oči: „Jak to, pane domácí? Najemné vám přece platím poctivě dopředu, jak jsme se dohodli.“

„Kdo ti řekl, že chci nájemné,“ rozkřikl se Šingobei. „Jsi mi dlužen za vůni z mých ryb opékaných v těstíčku! Čicháš

už ji k rýži celé tři měsíce, co tady bydlíš. Jen si nemysli, dobře jsem tě slyšel, jak sis to včera před kamarádem pochvaloval, a ještě jsi ho pozval, aby se taky zadarmo načichal.“

„Ale pane domácí, to přece nemyslíte vážně. Kdo to jaktěl živ slyšel, aby se platilo za vůni,“ bránil se student.

„Slyšel neslyšel, to mě nezajímá. Chci vědět, jestli zaplatíš?“

„Nezaplatím, kde bych na to vzal,“ bránil se Čohei.

„Když nezaplatíš, taky dobře. Ale potom půjdeš se mnou k soudu,“ křičel lakomec.

Sousedka, která za plotem natahovala uši, aby jí ani slovo neuniklo, běžela hned naproti do krámu s rýží a všechno tam pěkně za tepla vypověděla.

Brzy nebyl v čtvrti nikdo, kdo by nevěděl, že Šingobei chce, aby mu nájemník zaplatil deset měďáků za vůni z jeho opékaných ryb. Všichni se skrbílkovi smáli, až se za břicho popadali.

„Za chvíli bude chtít, aby mu nájemník platil i za vzduch, který u něho dýchá,“ přihodil si polínko hadrář Goro. Měl na lakomce také špatné vzpomínky. Jednou, když u něho koupal nějaké staré harampádí, Šingobei za ně chtěl tolik peněz, jako by to bylo zbrusu nové zboží, a do krve se s hadrářem pohádal.

„Podívejte se. Jdou k soudu!“ ozvalo se najednou.

„To si přece nemůžeme nechat ujít. Jdeme taky!“

A ženské odložily zástěry, nechaly praní a vaření, mužští pustili z rukou nástroje, obchodníci svěřili krámky učedníkům a všichni se hrnuli za studentem a jeho domácím, panem Šingobeim k soudu. Belhal se s nimi i hadrář Goro a uchechtával se:

„Teď na toho skrbílka dojde! Už se ani dočkat nemůžu.“

Lakomec přednesl u soudu svou stížnost a Ooka ji pozorně vyslechl. „Jsou nějakí svědkové?“ zeptal se nakonec.

„No přece ty, Awajako, všechno jsi slyšela,“ postrčili lidé kupředu tlustou lakomcovu sousedku, která celé dny nedělala nic jiného, jen pozorovala, co se v uličce děje. Byla známá svou výřečností, ale teď jako by oněměla.

„Je pravda, že se vůně ze Šingobeiho smažených ryb liší až do prvního poschodí?“ zeptal se Ooka.

„Ano, Vaše Milosti,“ zakoktala Awajaka.

„Mohl se jí tedy zde obviněný student Čohei načichat do sytosti?“

„To mohl, Vaše Milosti,“ přikývla rychle žena.

„To mi stačí. Děkuji ti,“ řekl soudce a popletená Awajaka se poklonila Čoheimu místo Ookovi a hleděla co nejrychleji zmizet v zadní řadě.

„Je tedy zřejmé, že zde přítomný opékač ryb Šingobei mluví pravdu, jak to potvrdila svědkyně. Teď je řada na tobě, Čohei,“ obrátil se soudce ke studentovi. „Čichal jsi vůni, která se linula z pánve tvého domácího, vždycky, když jsi jedl rýži?“

„Ano, Vaše Milosti. Je to tak,“ odpověděl student zdvořile. „Ale to přece není...“

„Odpovídej pouze na otázku,“ zarazil ho soudce. „Čichal jsi, nebo nečichal?“

„Ano, čichal,“ opakoval student svou výpověď.

„Nu tedy, vezmeme to po pořádku,“ ujal se opět slova Ooka. „Ryby, pánev i olej patřily Šingobeimu. Je to tak?“

„Ano, Vaše Milosti, je to přesně, jak říkáte,“ horlivě souhlasil Šingobei. Soudce mu však nevěnoval pozornost a pokračoval: „Z toho vyplývá, že i vůně je jeho.“

Při tomto Ookově výroku otevřeli všichni přítomní překvapením ústa a vzápětí to v soudním dvoře zahučelo jako v úle.

„Prosím o klid. Znamená to tedy, že student Čohei, bytem u pana Šingobeiho v uličce U kulhavé kočky, se provinil tím, že bez souhlasu majitele neoprávněně požíval vůni z ryb smažených v těstíčku. Jak je z celého případu zřejmé, byla to vůně opravdu vynikající.“

V té chvíli se hadrář Goro neudržel, aby zálibně nepolkl a hlasitě nezamlaskal, jak se mu najednou seběhly sliny v ústech. Mezi přítomnými se ozval tlumený smích, který však náraz utichl, když soudce vážným hlasem prohlásil: „Odsuzuji zde přítomného Čoheiho, aby zaplatil svému domáčímu Šingobeimu deset měďáků za vůni z jeho tempury, kterou číchal celé tři měsíce, co u něho bydlel v nájmu.“

„Ale Vaše Milosti, kdo to kdy slyšel, aby se platilo za pouhou vůni z jídla!“ bránil se student.

„Máš u sebe deset měďáků?“ zeptal se stroze Ooka.

„Mám, ale když je zaplatím, budu mít měsíc prázdný a nezbude mi na nájemné ani na jídlo do konce měsíce. Budu se muset s ostudou vrátit domů.“

„Ukaž peníze,“ vyzval ho soudce.

Čohei sáhl do váčku a natáhl před soudce třesoucí se dlaně s deseti měďáky.

„Přehod' je z dlaně do dlaně,“ poručil Ooka.

Čohei poslechl a peníze vesele zacinkaly.

„Dobře,“ kývl hlavou soudce a otočil se k Šingobeimu: „Viděl jsi peníze?“ zeptal se ho.

„Ano, Vaše Milosti,“ odpověděl žádostivě lakomec.

„Jsou to peníze studenta Čoheiho?“

„Ano, Vaše Milosti.“

„Slyšel jsi je zacinkat?“

Lakomec přikývl.

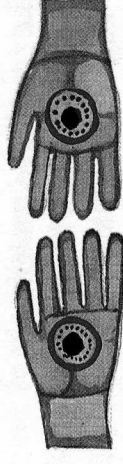
„Dostal jsi tedy zaplacen a tím je spor vyřízen. Můžete se vrátit domů vy i vaši sousedé.“

„Vaše Milosti, to bude omyl, zaplacen jsem nedostal,“ ohradil se rozčileně starý skrblík. Když uslyšel vábný cinkot peněz ve studentových dlaních, zatoužil po nich stejně mocně jako před chvílí hadrář po tempuře.

„Jak to?“ divil se soudce. „Čohei ti zaplatil za vůni tvých ryb cinkotem svých peněz. Co víc bys chtěl?“

V sále se ozval smích. Všichni se z Ookova rozhodnutí radovali, nejvíce ale starý Goro.

Šingobei měl ze sporu s Čoheim takovou ostudu, že se musel odstěhovat do jiné čtvrti. A jestli je ještě živ, skrblí tam dodnes.

- Pracovní list (PL) Japonsko v próze je součástí Didaktického balíčku (DB) Japonsko. Může být zařazen do výuky před návštěvou japonské zahrady nebo po ní, ale lze jej využít i nezávisle na tomto PL v souvislosti např. s výukou nejstarších literatur či naopak moderní literatury. Je možné využít i některé suplované hodiny a exotické téma Japonska studentům takto přiblížit nezávisle na předmětu.
- Cílem PL je, aby studenti získali představu o Japonsku, zemi s velmi odlišnou tradicí a kulturou, prostřednictvím literatury, resp. prózy.
- Všechny úkoly v tomto PL jsou určeny pro skupinovou práci žáků a vychází z předpokladu, že si žáci informace mezi sebou v průběhu či na závěr vyučovací hodiny vymění, v případě vybraných domácích úkolů v následující hodině.
- Úkoly v PL jsou koncipovány tak, aby podnítily středoškolské studenty k práci s textem a podpořily čtenářskou gramotnost a kreativitu. Žáci mohou srovnávat současnost s minulostí, všimnout si shod a rozdílů evropské a japonské kultury, vyvozovat závěry, všimnout si struktury literárního textu a tříbit si své pravděpodobně útržkovité a nesouvislé znalosti o Japonsku.
- Jednotlivé úkoly jsou formulovány tak, aby neměly autoritativní tón, navrhuje, nabízejí, motivují studenty možností výběru – v tomto PL si mohou vybrat mezi 3 variantami: mohou číst japonskou pohádku, tradiční příběh z pera nositele Nobelovy ceny nebo deník očitého svědka výbuchu v Nagasaki a zvolit si úkol, který jim vyhovuje či který je zaujal. Není samozřejmě zakázáno, aby splnili v případě zájmu i další úkoly, pokud je zaujaly.
- Každý text je na samostatné dvoustranně a je možné s ním pracovat i jiným způsobem, než je navrženo.
- V PL jsou studenti vyzváni k tomu, aby nejprve odhadli odpovědi a teprve potom si je ověřili v textu. Navrhujeme přitom zdůraznit, že není důležité, aby byl odhad správný, ale je důležitější, aby byla správná odpověď.
- Na některé úkoly v PL je třeba odpovědět písemně, jiné stačí prodiskutovat ve skupině a nebo v rámci řízené diskuse ve třídě.
- V závěru lekce doporučujeme vyzvat studenty k položení otázek, které je v průběhu práce napadly.
- PL lze hodnotit např. podle procenta splněných úkolů nebo na základě sebehodnocení – pravidla si stanoví učitel.
- Součástí PL je domácí úkol, který je dobré v následující hodině ve škole zkontrolovat a umožnit žákům, aby si vzájemně sdělili, co zjistili. Cílem úkolů není zjistit základní informace, ale zajímavé souvislosti, které mohou rozšířit jejich obzory a přimět je k dalšímu přemýšlení či samostudiu.
- V řešení tohoto PL najde učitel celé znění příběhu soudce Ooky, aby měl dobrý podklad pro přípravu na hodinu.
- Použitá literatura, citace, obrázky, fotografie a vybrané texty jsou uvedeny v PL, pokud ne, jedná se o texty, kresby a fotodokumentaci autorského týmu projektu.